

Světлана Hrabánková

Králův rychtář

Čtyrlístek pro štěstí

HISTORICKÁ DETEKTIVKA
ZE STŘEDOVĚKÉ KUTNÉ HORY

Text © Světlana Hrabánková, 2026
Ilustrace a obálka © Michal Puhač, 2026
© Grada Publishing, a. s., 2026

ISBN 978-80-271-6074-7

Světlana Hrabánková

Králův rychtář

Čtyřlístek pro štěstí

*Věnováno připomínce 650. výročí narození moudré
české královny Žofie Bavorské*

Osoby v ději

Historické postavy jsou označeny hvězdičkou.

Hlavní postavy jsou uvedeny tučně.

KRÁLOVSKÝ DVŮR

- * **Václav IV. 1361–1419, král český a římský**
- * **Žofie Bavorská 1376–1428, královna česká**
- * **Zikmund 1368–1437, král uherský**
- * Jošt 1354–1411, markrabí moravský
- * Prokop 1358–1405, markrabí moravský
- * Jan Zhořelecký 1370–1396, vévoda zhořelecký
- * **Jan z Lestkova, král. lovčí na Dobříši, purkrabí Žebráku a Točníku**
- * Beneš z Hořovic, purkrabí na Rabštejně
- * Kašpar, kaplan královské kaple ve Vlašském dvoře
- * Mikuláš Kozíhlava, králův hofmistr
- * Mistr Albík z Uničova, králův lékař

- * Zbyněk Zajíc z Házmburka, arcibiskup pražský

ROD KRUŠINŮ Z LICHTENBURKA

- * Václav Krušina z Lichtenburka, † po r. 1385, člen doprovodu Karla IV.
do Říma
- * **Jan Krušina z Lichtenburka, nejvyšší purkrabí a hofmistr,**
královský popravce, bratr Václava Krušiny, poručník Elišky
Eliška z Lichtenburka, dcera Václava Krušiny, manželka Václava z Donína

ROD DONÍNŮ

- * Jaroslav z Donína, pán na Grabštejně, 4 synové
- * **Václav z Donína, 3. syn Jaroslava, člen královské rady, hejtmán Kutné Hory**

Domácnost královského rychtáře na Hrádku

Martin, správce

Hanelle, hospodyně

Adam, panoš

seržant Lukas, seržant Marek

2 podkoní, 6 zbrojnošů, 2 děvečky

KUTNÁ HORA – PLIMLINOVÉ

*** Endris Plimlin na Neškaredicích, král. rychtář Kutné Hory**

Anna z Píska, manželka

Alžběta Plimlinová, jejich dcera

Adla, hospodyně v Neškaredicích

KUTNÁ HORA – ROD PÍSKŮ

*** Petr z Píska, mincmistr v Kutné Hoře do r. 1395**

*** Barbora, jeho manželka**

*** Kryštof z Píska, syn Petra, šafář Mince**

*** Hynek z Píska, syn Petra, nákladník, konšel**

Hana, manželka Hynka

Anna z Píska, dcera Petra, manželka Endrise Plimlina

KUTNÁ HORA – Lázeň U Kola

Leonardo, lazebník a ranhojič

Franceska, manželka Leonarda, lazebnice, bylinkářka, léčitelka

Antonio, jejich syn

Hedvika, jejich schovanka

KUTNÁ HORA – MINCOVNÁ, MĚSTO

*** Konrád z Vechty, královský mincmistr**

*** Petr Zmrzlík asi 1375–1421, úředník Mince 1401, královský
mincmistr 1405–1419**

*** Anna z Frymburka, jeho manželka**

Barbora Zmrzlíková, sestra Petra Zmrzlíka

*** Jakub Wolgemuth z Norimberka, písař a notář Mince**

Matouš Wolgemuth, syn Jakuba, písař a notář královského rychtáře

Tobiáš Gebhart, urbureř

Hans Prunc, perkmistr

*** Friduš (Fridrich) Kunel z Církvice, erckaufěř, nákladník, konšel**

*** Petr, jeho syn**

Walter, z loupežné družiny *Ješka z Popovce

Tondl, Kunelův němý pacholek

Henmann Náz, nákladník, erckaufěř

Kristýna Názová (roz. Hagerová), žena Henmanna, mladší sestra Thomase
Hagera

Thomas Hager, zlatník, královský řezač kolků

Agnes (roz. Khacová), 1. manželka Thomase

Marta, jejich dcera

Kateřina z Jihlavy, 2. manželka Thomase

Agáta Gruberová (roz. Hagerová), 2. sestra Thomase Hagera

Steffan Gruber, syn Agáty

**Georg Aacher, zvaný Velký Jiřík, stříbrotepec, zlatník, bývalý
tovaryš Hagera**

**Roza Heroltová z Holzmarku, hospodyně a milenka Henmanna
Náze**

Nikl Herolt, její bratr, lénhavíř

KUTNÁ HORA – někteří další konšelé a patriciát

Franc Rosenthal, 1. šepmistr

Hanuš Schwab, 2. šepmistr

*** Kunzlin Ruthard ml.**

Cecílie jeho manželka

Herman Kauffmann, konšel

Hermann Alder, kverk a nákladník dolů

*** Martin Oderin, majitel Ratboře**

Kostel Panny Marie (Hořejší)

*** plebán Petr, cisterciácký bratr**

SEDLEC – cisterciácký klášter

*** opat Jan**

převor Ulrich

celerář Heinrich

konvrš Hans

FRAUENTHAL – cisterciácký klášter

abatyše Johana

Zeměpisné lokality či místa, v nichž se děj odehrává, nebo jsou v ději zmíněna, jsou reálná. Pokud jsou v textu uvedeni jejich majitelé či správci, jedná se o reálné osoby v té době zmíněné v historických pramenech.

I.

Začátek března 1404

Václav z Donína¹ pozvedl ruku a dal tak pokyn skupině asi deseti jezdců, kteří jej následovali, aby se zastavili. Když seskočil z koně, ostré paprsky zapadajícího březnového slunce se mu opřely do pravé poloviny tváře obrácené k jihu. Svým teplým jasným dotekem zjemnily tu přísnou, uzavřenou tvář s výraznými lícními kostmi, pod nimiž po dni stráveném na cestě začínalo prosvítat tmavé strniště vousů. Pohlédl na východ, do dálky, ke svažujícím se holým pláním, kde se začínaly objevovat stále četnější a četnější skvrny domků, Jehlanových střech trejvů² a dalších nejrozličnějších dřevěných staveb roztroušených kolem šachet. Přimhouřil oči, a aniž by to vnímal, hluboce vydechl. Ještě více zaostřil pohled, klesající slunce za jeho zády jej již neoslňovalo, a spíše pro sebe než pro své druhy pronesl: „Tak jsme zase tady... téměř čtyři měsíce a připadá mi to jako věčnost.“

Obrátil se ke svému doprovodu, rychlým pohledem zhodnotil, zda celodenní cesta na jeho družích nezanechala příliš výrazné stopy prachu a únavy a znovu se vyhoupl do sedla. „Nalevo v údolí, ještě před šachtovými poli, vidíte velký statek s tvrzí. Ten spravují šedí sedleční mniši. Přítoky. Nezdá se, že by byl vypálený. A hned za tím lesíkem pod svahem se již táhne val a městský příkop s opevněním. A tam, přímo dole před námi, je brána, nazývají ji tu podle Kouřimi, kam směřuje. Tou dnes vstoupíme do Hory.“ Pobodli koně a v semknuté družině vyrazili po svahu k městu, kde je čekal králem svěřený úkol.

Ačkoli se chtěl Václav soustředit jen na poslední úsek cesty a příjezd do Kutné Hory, vzpomínky ho vracely zpět do předvánočního času minulého roku.

Listopad–prosinec 1403

Bylo to necelý týden po svátku sv. Alžběty³, kdy tehdy branou od města Kolína vjížděl Václav z Donína do Hory jako člen velké ozbrojené družiny, která již zhruba před týdnem doprovázela českého a římského krále Václava ze zajetí ve Vídni. Nyní panovník přijížděl zkontrolovat své stříbrné město. Král jel uprostřed skupiny těch nejvěrnějších. Mlčeli, jen jemný cinkot a vrzání kožených koňských postrojů se pravidelně ozýval do hlubokého tónu vytrvale dusajících kopyt.

Zítra bude svátek svaté Kateřiny⁴, oblíbené světice císaře Karla. Zima se neúprosně hlásila o své slovo. Přes holé pláně, které se táhly od Kolína směrem k východu, kde se za hradbami skrývala Čáslav, profukoval jízlivý studený vítr pohrávající si se spadáným listím, dlouhými uschlými travinami v úvozech i s ojediněle padajícími vločkami sněhu. Pole již byla většinou zoraná, spáleniště a jizvy v půdě, zanechané vojskem Pražanů i divokých Kumánů, které Zikmund vyslal pokořit Kutnou Horu, po roce pod obnovenou pravidelnou péčí pomalu mizely. Hned za Kolínem minuli tři či čtyři vypálené tvrze a několik statků. Někde již k nebi vyrůstaly strmé světlé krovy z nových trámů, některé střechy byly dokonce zakryty došky z letošní slámy nebo i novým šindelem. Kde nebylo ani jedno z toho k mání, pomáhali si houževnatí hospodáři i drnem. Rok je dlouhá doba, hospodářství se svými lidmi, pokud má přežít další zimu, musí bezodkladně zacelit rány a zapomenout na ztráty. Král jel téměř celou cestu mlčky. Pohublou tvář měl bez

výrazu, téměř šedivou únavou. Očima kriticky přejížděl krajinu, kde stále ještě byly do očí rány způsobené zdivočelým vojskem. Ti, co jej znali blíže, věděli, že si vše v paměti důsledně a bez omluvy zapisuje do Zikmundova účtu.

Projeli v semknutých čtyřstupech Kolínskou branou do Kutné Hory a mírně svažitou ulicí nad Horním rynkem směřovali k areálu Mince⁵, královské mincovny. Snad to byla náhoda či Boží úmysl, ale zvon na vysoké věži kostela Panny Marie, označovaného jako Hořejší⁶, začal právě odbíjet poledne. Vzápětí se z věže radničního domu⁷ ozval i slabší hlas zvonu hodinového orloje. Před vraty usedlostí a v podloubí domů stály skupiny měšťanů, Horníků⁸, oblečených do svátečních bílých perkytlí⁹, volaly a pozvedaly ruce k pozdravu svého krále Václava. „Kolik z nich asi pociťuje opravdovou radost a úlevu?“ pomyslel si hořce král Václav a nejspíš i mnozí z jeho doprovodu. Král se chvílemi přinutil pozvednout pravici k opětovnému pozdravu a na tvář si vtačil křečovitý úsměv.

V těsné dvojici, která obklopovala panovníkova koně, jel vedle Donína i robustní Jan z Lestkova. Ten otočil široký obličej ke svému spolujezdci a hlasem, ochraptělým dlouhým mlčením i zvířeným prachem, zavrčel tak, aby to slyšel pouze on: „Podívej se na ně, Doníne, mají v gatích pod těmi svými bělostnými hábity nasráno strachy.“

Václav se ušklíbl koutkem úst a stručně utrousil: „A ty se jim divíš?“

Ve stejných sevřených formacích projeli i branou z Rybného rynku¹⁰ mezi budovami dílen Mince na nádvoří. Byli na místě, v kutnohorském sídle krále Václava, které si v posledních letech tak pečlivě a s takovým zaujetím budoval. I na uzavřeném nádvoří je čekal vítající zástup konšelů, úředníků města i mincovny, vyšňořených k počtu panovníka do svátečních kabátců či bílých vyšíváných perkytlí. Vzduch se chvěl jakousi euforií, avšak podkreslenou podivným stínem nervózního strachu.

Zadní část nádvoří za zástupem vítajících Horníků byla vyplněna těsně vedle sebe seřazenými nejrůznějšími nákladními vozy bez zápřahu, čekajícími na své vyložení. Král přeletěl pohledem tu podivnou početnou společnost, pozdvihl obočí, pohlédl na šafáře¹¹ Mince Kryštofa z Piska, který se k němu úslužně v předklonu blížil, a tázavě kývl bradou k vozům: „Co je to?“

Šafář Mince poníženě poklekl a horečně vysvětloval: „To jsou vozy, které páni Horníci a konšelé ze svých skromných zásob naplnili a posílají je s láskou a péčí, aby vybavili vaši domácnost a zabezpečili vám veškeré pohodlí pobytu doma v Hoře, můj pane... Je tam vše, nábytek, nádobí, koberce, přikrývky, prádlo... to nejskvělejší, které jejich domy dokázaly poskytnout...“, hlas šafáře pozbyl své hlasitosti a postupně se téměř ztrácel do okolního mrazivého ticha.

„Mé domácnosti...“, opakoval užasle zvolna král Václav a pozvedl pohled k oknům své rezidence v patře Vysokého domu¹². Věděl ze zpráv svých blízkých, že Zikmund v mincovním dvoře lačně vyraboval všechny pokladnice i drahé předměty včetně jeho osobních pokladů a knih, ale že nechal odvézt i veškeré vybavení paláce, postele, židle, tapisérie ze stěn, ubrusy, nádobí a spousty dalšího, to jej ani ve snu nenapadlo. Na několik okamžiků všechno okolo krále zmrtvělo ledovým tichem. Král si mlčky přejel dlaní v rukavici tvář a zvolna tiše sám pro sebe řekl: „Páni Horníci posílají tedy dary..., almužnu. Jak velkorysé a obětavé...“ Seskočil z koně, poplácal shrbeného šafáře po rameni a téměř rozverně pokynul svému doprovodu: „Pojďme tedy, pánové! Jistě si už všichni po cestě štědré pohostinství mé domácnosti zasloužíme!“

Od příjezdu krále byly již více než týden všechny práce v mincovně zastaveny. Pece byly uhašeny drnem, vytrvalý klapot mincířských i pregéřských kladiv¹³ utichl. V královském domě s kaplí, na nádvoří a v nejbližším okolí areálu byla patrna přítomnost královsky ozbrojené družiny. Veškeré volné prostory v Hoře zabral šafář

Mince k ubytování mužů dvora a ustájení koní. Král narychlo povolal z Prahy svého hofmistra¹⁴ Mikuláše Kozíhlavu a společně, za uzavřenými dveřmi, se věnovali podrobnému a hořkému soupisu všech ztrát nejen z pokladnic s nově vyraženými mincemi a zásobami polotovarů stříbra, ale též z osobního Václavova pokladu.

Celý tento týden páni Horníci s neklidem sledovali panovníkův program a jeho rozpoložení. Posléze se při jedné z porad v radničním domě, kdy už u nich převládala úleva z toho, že král je očividně smířlivě naladěný, usnesli uspořádat pro něj hned po velké mši o svátku svaté panny Barbory¹⁵ v mincovním dvoře hostinu. Král jejich náramný nápad vyslechl a souhlasil. Upřesnil však, že celého shromáždění využije i k tomu, aby v hromadné audienci přijal všechny, kteří v Hoře mají nějaký úřad, významný majetek či postavení. Jelikož tedy bylo sezváno značné množství lidí, vyčlenili Horníci pro tuto událost velký sál preghausu¹⁶, ze kterého byly v rychlosti vystěhovány pregéřské štoky¹⁷ a na jejich místech ve velkém sále, k této příležitosti vyzdobeném praporci, byla z prken na dřevěných kozách vybudována dlouhá lomená hodovní tabule. Průjezdem do mincovního dvora projížděly vozy naložené dalšími lavicemi, židlemi, lněnými ubrusy a nádobím. Bylo otázkou cti a prestiže patřit mezi pozvané hosty, ale též podílet se jakýmkoli příspěvkem na tom, aby jakási smířčí hostina Horníků s panovníkem proběhla v co největším lesku.

S průběhem hostiny se postupně zprvu rozpačité až ostražitě chování hodovníků uvolňovalo. Šlechtici z doprovodné družiny krále i král samotný se s každou další číší zapojovali do hlučných rozhovorů s hornickými pány přerušovaných jen častými přípitky pronášenými oběma stranami na uvítání a oslavu návratu panovníka. Pod klenbami členitého sálu se hromadily horké vlhké vůně z nepřetržitě servírovaných pečení a mís s nejrůznějšími pokrmy i kouř z mnoha loučí a pochodní. Vzduch těžkl a zpočátku chladný sál začínal sálat teplem mnoha mužských těl. Téměř všichni

úředníci Mince i přísežné konšelstvo v čele se svými šepmistry si k slavnostní příležitosti společného stolování s králem oblékli své nejlepší suknice a kabátce podšité drahými kožešinami. Tváře však teď měli rozpálené nejen horkem, ale i nadšením z toho, jak král velkoryse přechází jakoukoli připomínku neslavného obléhání města a podrobení se Zikmundovi. Nejistota se vytrácela, i když stále museli nenápadně stírat stékající pot ze spánků a za krkem, a společný hovor a smích nabýval na větší a větší intenzitě. Hostina se nepochybně vydařila a zřejmě zahájila nové období dobrých vztahů krále s jeho městem stříbra.

Václav z Donína chvíli sledoval rozjařené dění, prostor plný úsměvů a zarudlých obličejů s mastnými rty rozpohybovanými horečkou, který však ve všeobecném hluku nemohl pochytit. Protlačil se mezi skupinkami rozmlouvajících i mezi sloužícími panoši postávajícími v předsíni sálu a vyšel ven na nádvoří mincovního dvora, na ostrý vzduch, pod setmělou mrazivou oblohu. Prostor mezi budovami již sevřela tma, kterou prosvětlovaly ohně v kovaných koších a pochodně v držácích u vstupů do nejrůznějších skladů a úřadoven mincovny. V oblouku podél nádvoří, hned za vypřaženými nákladními vozy, se v pravidelném odstupu černaly zamčené vstupy portálků do jednotlivých minciřských kováren, šmiten¹⁸. Václav z Donína uvolněně vdechl nezakouřený vzduch a pohlédl k zatažené obloze, z níž se pomalu tmou snášely sněhové vločky. Poletovaly v malých houfcích a se slabým zasyčením mizely v plamenech ohňových košů. Z dokořán otevřených dveří síně preghausu se začali jednotlivě trousit někteří hodovníci, kteří potřebovali ulevit svým měchýřům. Mezi nimi s hlasitým funěním Jan z Lestkova a vzápětí následoval i další člen králova doprovodu Beneš z Hořovic.

Jan z Lestkova, očividně již zmožený horkým vzduchem uvnitř a vypitým množstvím pohárů, pokynul Donínovi, zatímco si již nadzvedal suknicu při chůzi k vozům vzadu. Široce se rozkročil

u krajního vozu a na kolo s úlevným vzdechem pustil velký proud moči. Současně otočil k Donínovi svou rezavým strništěm pokrytou poněkud sádelnatou tvář a pronesl: „Je mi z těch hornických měšťánků na blití.“ Upravil si suknici, počkal, až Beneš též vykoná svou potřebu, a s očekáváním společné rozmluvy přistoupil k Donínovi.

„Na jídle a víně očividně nešetřili, já si nemohu stěžovat...,“ odpověděl na Janův emotivní výpad s klidnou tváří drobný, postarší Beneš.

Janovy malé, blízko sebe posazené oči se blýskly nevolí nad takovou mírou nepochopení: „Před císařovniným synáčkem se zdejší konšelé plazili v blátě po kolenou a s Václavem teď mají tu drzost neomaleně žertovat a popíjet,“ odsekl nesouhlasně.

Beneš zasykl mezi rty a rychle očima přelétl okolí, zda z venku postávajících hodovníků nemá některý uši v doslechu. „Ješku, klid... někdy rychleji mluvíš, než myslíš. Záleží na tom, z jaké strany se na to díváš. Král ví, co a proč dělá.“

Václav z Donína se na Beneše usmál svým známým způsobem pozvednutého pravého koutku rtů a tiše pronesl: „Je pravda, že člověk, který nemá čisté svědomí a chce se ztratit, se nejlépe schová ve veselé společnosti mezi množstvím dalších rozjařených tváří..., ale...“

„Co ale...?“ protáhl posměšně Jan. Václav s Benešem si na nepatrný okamžik s porozuměním pohlédli do očí. Donín Beneše vždy radil mezi chytré a zkušené, světem protřelé dvořany. Věděl, že myslí na totéž. „Král sezval všechny, kteří v Hoře o něčem rozhodovali a rozhodují. Všechny pány, ale jejich ženy ne,“ pronesl Beneš s důrazem na poslední větu.

„No, je trochu nudná ta ryze chlapecká společnost, pravda...,“ ufrkl Jan a dál na Beneše a Václava upíral prázdný pohled. Donínovi již po několikáté prolétl hlavou poznatek, že Janovy rychlé a drsné vtipné poznámky, mezi rytíři poměrně všeobecně oblíbené, nejsou

známkou humoru a upřímné přímočarosti, ale spíše zpomalené schopnosti hlubší rozumové úvahy a pochopení.

Beneš, který zpracovával zřejmě podobný poznatek, zvolna Janovi vysvětloval: „Tím, že král mazaně pozval pouze muže, vyvolal v Hornících opět nejistotu a strach. Král se s nimi druží, ale je již opravdu smířen se vším, co se tu poslední rok stalo?“

Janovi nepatrně poklesl dolní ret: „No,“ pronesl zvolna a v malých očích mu zlomyslně zablesklo, „ale popijí víno z jejich sudů, před Zikmundem ukrytých, poměrně bezstarostně...“

Beneš se k němu naklonil tak, aby mohli slyšet jeho slova jen on a Václav a řekl: „Kdybys bystře vše pozoroval, Ješku, všiml by sis, že králi každou číši s Horníky jeho šenk Martin ochutnává a ředí vodou. To přece není pro našeho družného krále obvyklé. Je lépe být pořád ve střehu...“

Jan z Lestkova zaraženě pohlédl z jednoho na druhého. Viděli, jak smysl Benešových slov ztěžka proniká do jeho ovíněné zpomalené mysli. Polkl a v řídkém chmýří nad horním rtem mu vyrazil pot. Potom prudce odfrkl svým typickým způsobem a vykročil zpět ke vchodu do hodovní síně: „Vino měšťanů není příliš dobré samo o sobě, a když se ještě naředí, chápu, že popíjet ho není žádný požitek.“

Václav s Benešem se na sebe nepatrně usmáli nad Ješkovým osvícením a vstoupili za svým rozložitým druhem zpět do zakouřeného sálu...

Začátek března 1404

Za pár dní to budou čtyři měsíce, co Václav z Donína doprovázel panovníka sem, do jeho Hory. Počasí dnes nebylo tak nepříjemně lezavé jako tehdy, březnové slunce již dokázalo prosvětlovat nejen

vysoké šindelové střechy, ale nacházelo si sem tam cestu až do sevřených temnějších ulic. Skupinky vítajících měšťanů, Horníků, v jejich zvláštních halenách, perkytlích, však přesto před branami usedlostí a v podloubí domů vidět nebylo. Nového králem jmenovaného rychtáře, který právě přijížděl přebírat svůj úřad vojenského správce města a ochránce práva, nikdo z nich nevítal.

Když družina s hlasitým duněním přejela dřevěný padací most Kouřimské brány, zamířila hned po okruhu hradeb vpravo přes holé, jen sem tam jarní travou zarostlé, prostory Koňského trhu¹⁹. Svažujícím se terénem projeli kolem jakéhosi výstavného domu s menší věží, která pyšně vyhlížela nad svými vlastními hradbami, a pokračovali zvolna dál mezi ohrazeními a vyplétanými proutěnými ploty několika zdejších dvorů až k husté řadě hrázděných domů, které vymezovaly ulici nazývanou zdejšími lidmi po bývalém mincmistrovi Písková²⁰. Na jejím vyústění se tmavě tyčila a celému zdejšímu prostoru vévodila mohutná hranolovitá věž s dvoupatrovou hrázděnou nástavbou a ochozem, věž Hrádku.

Ještě před necelým rokem a půl byl Hrádek sídlem bývalého královského rychtáře Endrise Plimlina a jeho ozbrojené družiny. Po jeho náhlé smrti celá tvrz, přiléhající svým opevněním k jižnímu ostrohu městských hradeb, osiřela. Dnešním dnem se tedy opět vracela ke své funkci.

Projeli kolem hradby tvrze, k níž po vnitřní straně přiléhaly stáje a kůlny, a přes úzký padací most dál otevřenou branou až na čtvercové nádvoří. Jemně oranžové světlo zapadajícího slunce ještě dopadalo na vysokou střechu věže i dvou dlouhých kamenných palácových budov, zatímco dvůr už byl ponořen do studeného temně modrého stínu. Tři nákladní vozy s celou domácností i výzbrojí nového rychtáře vyjely z domovských severních Čech již dřív a nyní i se svou obsluhou čekaly pod dřevěnou pavlačí jedné z patrových obytných budov na pokyny pána. Bylo třeba vše vyložit a účelně rozmístit. Dva podkoní se hbitě ujímali

koní, několik služebných postávalo a zvědavě pokukovalo před kuchyňskou přístavbou. Nádvoří se okamžitě zaplnilo cinkotem postrojů a živým halasem zdravících se mužů. Strohá hrádecká domácnost nového rychtáře se právě rozrostla o další členy, svého pána, jeho panoše, dva seržanty a především několik vojensky zkušených zbrojnošů.

Václav se pozdravil se správcem Martinem a hospodyní, kteří již přijeli s vozy, dal nezbytné pokyny a aniž by na něm byla znát únava z celodenní cesty, vyběhl po schodech dřevěné pavlače do patra. Vstoupil sám do hlavní palácové síně. Tyto prostory již znal, zběžně je navštívil loňského prosince před královým odjezdem z Hory do Prahy, kde měl panovník v úmyslu strávit vánoční svátky. Nyní síň působila zabydleněji a útulněji. V krbu plápolal oheň, úzká okna, která hleděla k ostrohu se stavbou velkého kostela za hradbami²¹, byla opět zasklená malými terčíky a neprofukoval jimi ostrý ledový průvan jako tehdy. Václav z Donína se zahleděl k bělajícím se štíhlým stěnám kostelní lodě s náběhy žebroví a věncem kaplí. Jako podivné výrůstky na nich rozeznával zavěšené dřevěné můstky a lany pospojovaná lešení. Horníci již překonali své ztráty a rok opět usilovně budovali svůj chrám, založený mimo dosah panovačné moci cisterciácké správy. Pohled k západu, kde se v dálce rozkládala Praha se svými problémy a starostmi, navrátil Václava opět do vzpomínek na jeho lednovou návštěvu u královského purkrabího a nejvyššího hofmistra²² Jana Krušiny z Lichtenburka...

I. ledna 1404

Seděli dlouho mlčky naproti sobě v komnatě na Pražském hradě, kterou, když to jeho úřad vyžadoval, mohl využívat nový královský purkrabí Jan Krušina z Lichtenburka pro svůj pobyt v Praze. Byla

to úzká, stroze vybavená, ale poměrně útulná místnost. Kovaná ohřívadla stála po obou stranách a poskytovala oběma mužům příjemné teplo. Venku mrzlo, na svazích táhnoucích se pod hradem k Menšímu Městu²³ problikávaly v odpoledním časném stmívání bílé skvrny ráno napadaného sněhu. Zvuky se nesly chladným vzduchem tlumeně a vzdáleně. Začínal nový rok 1404. Podle církevních výpočtů by měl být přestupný. Snad bude i jakýmsi přestupem z bouřlivých let plných zrad, ztrát a zklamání k lepšímu období, pomyslel si Krušina a sám, neboť své páže dnes záměrně uvolnil ze služby, rozvážným gestem nalil tmavé víno do obou připravených pohárů.

Posel s Krušinovým pozváním, které bylo spíše příkazem, zastihl Václava z Donína na králově dvoře, na hrádku Zderaz. Tady se král i s paní Žofií a svými nejbližšími věrnými rozhodl strávit slavnost Narození Páně. Tady se cítil bezpečněji. Václav z Donína Krušinovu výzvu a pozvání očekával. Rozmluvy se strýcem a bývalým poručíkem své ženy, obratným diplomatem, se neobával, vítal ji, ale představa setkání po dlouhých sedmi letech odloučení s tímto pro něj osobně spíše starším přítelem než příbuzným, v něm vzbuzovala i podivný smutek.

Plameny početných svící i žhavé uhlíky ve velkých ohřívadlech dostatečně prosvětlovaly padající odpolední přítmi v místnosti, stůl s poháry i rozloženou šachovnicí s krásně vyřezávanými figurkami. Václava potěšila tato Janova tichá výzva vrátit se ke starým, přerušeným zvykům. Krušina jejich odloučení, vynucené jeho vlastním zahořklým rozhodnutím po smrti své neře Elišky, nijak nekomentoval. Pouze pronesl: „Byla to dlouhá a nedobrá doba. Jsem rád, že tě opět vidím a že oba nacházíme vůli spolu mluvit.“

Upíjeli těžké kořeněné víno, občas mlčky táhli svou figurkou a v klidu přicházejícího podvečera si užívali svou vzájemnou přítomnost. O partii šachu oba věděli, že je vedlejší.

Václav vzhlédl od šachovnice a prohodil: „Jsem rád, že mě král pověřil tím úřadem a posílá mě do Hory. Je to krásné město...“

Jan Krušina zvolna pozvedl ruku k tahu se střelcem a suše řekl: „Šeredné. Nesnáším ho...“ Umístil střelce a upřeně se zahleděl na svého spoluhráče. Po chvíli, v níž se tiše vznášely myšlenky, pozvedl jeden koutek širokých tvrdých úst v sarkastickém úsměvu a nesmlouvavě pokračoval: „Smrdí zvenku i zevnitř.“ Dívali se jeden druhému do očí a dalších několik okamžiků mlčeli.

Václav, aby napětí přerušil, se s nepatrným úsměvem opět sklonil ke hře: „Myslíš jako proleželý sýr prolezlý červy? Provratané je stejně.“ Lichtenburkovi posměšně bleskly tmavé oči, sáhl po poháru a neodpověděl. Václavovi hlavou prolétly živé obrazy a vzpomínka na všudypřítomné mouchy a hubené toulavé psy olizující odpadky ve stokách, které dnem i nocí protékají uličkami uherských měst. Před dvěma lety tudy z pověření krále projížděl k dalmatskému bánovi Mikuláši z Bari s výkupným za králova bratra Zikmunda. „Každé město smrdí...“, dodal zvolna.

„Víš, jak to myslím,“ řekl Lichtenburk a napil se. „Zvenku i zevnitř. Buď neustále ve střehu.“

Václav se mu zahleděl do bledé, za posledních pár let tak zestárlé tváře. Jak byl podobný Elišce! Měla stejné oči, velké a neuvěřitelně temně hnědé. Ty její byly téměř vždy naplněné úsměvnými světlými. Oči Jana, který jí byl náhradním otcem, byly zasmušilé a nečitelné. „Budu ostražitý, Jane, neměj obavy. Neberu králův úkol na lehkou váhu.“

Lichtenburk položil pomalu pohár: „To ty nikdy. A proto tě taky mám rád, snad jako mladšího bratra,“ s povzdechem táhl další figurkou a pro sebe zamumlal, „i když už Eliška není...“

Opět se rozhostilo svorné a těžké ticho. Přerušil je opět Lichtenburk: „Hora smrdí, ale Václav... král... to město miluje. Až tam budeš, stále to měj na paměti.“ Téměř hořce dodal: „On ale zase všechno všem těm neřádům odpustí...“

„Ne, myslím, že ne. Tentokrát už ne. Změnil se. Alespoň prozatím to tak vypadá.“

Jan pochybovačně zvedl černé obočí až do půli čela. „Doufejme. Tebe si do úřadu vybral sám. Potěšilo mne to, je to dobrá volba. Mně Hora smrdí, ale vím, jak je důležitá. Má cenu zlata.“

„Stříbra,“ pronesl Václav a pohled jeho šedomodrých jemnými vráskami ověčených očí stříbrně probleskl stejně, jako když se sluneční paprsek pod hladinou potoka odrazí od oblázků křemene na dně. Usmál se na Jana a rýhy kolem širokých rtů se prohloubily a zdůraznily tak pevnou bradu.

„Ano, stříbra. Ale ten kov stejně není tím pravým důvodem, proč král právě Horu tak miluje,“ prohodil Jan.

„A ona?“ zeptal se zvolna Václav. „Často ho doprovází...,“ doplnil jakoby do ztracena.

Lichtenburk na něj opět upřel svůj tmavý těžký pohled: „Královna? Žofie?“

Václav nepřikývl, jen čekal. Jan uchopil další šachovou figurku a rozvážně řekl: „Je to velmi krásná a moudrá žena. Nemluví o tom, co miluje a co nemiluje, ví, jak je to nevděčné a nebezpečné.“

Václav se sklonil k šachovnici. Jan dál bedlivě sledoval jeho tvář, ale v té se nic nehnulo. Počkal ještě, až Václav dokončí svůj tah, a tvrdě pronesl: „Měl by ses znovu oženit. Máš nevyšší čas. Musíš založit rodinu, mít syny.“

Václav se smutně ušklíbl: „Nepotřebuju manželku jen proto, abych měl paní domu. Chci víc.“

Jan tvrdě pokračoval: „Je jen málo Žofíí a jí podobných a málokdo je potká.“

„Eliška taková byla. Ale klid, neboj se, už netruchlím, jen vzpomínám,“ smutně se pousmál Donín.

Lichtenburk hluboce vydechl: „Sedm let je dlouhá doba. I já jsem se s tím musel smířit, byla mi další dcerou. Vždyť smrt čeká

na nás každého již od narození.“ Náhle kriticky usykl při pohledu na Václavův poslední zbrklý tah. „Nedáváš pozor, Doníne, říkal jsem, abys byl ostražitý. Vždy a všude. Šach mat. Když ne ve hře, snad budeš mít štěstí jindy a jinde. Velmi ti to přeju,“ krátce se zasmál a ukončil hru.

„A teď vážně, proč jsi dnes tady,“ shrnul figurky na jednu stranu šachovnice, odsunul těžké křeslo, a tak jako vždy, když intenzivně přemýšlel, začal přecházet po komnatě. „Než tam odjedeš a převezmeš úřad, i když to zřejmě ještě tak měsíc dva potrvá, chci ti, kdybychom se do té doby v soukromí nesetkali, předat nějaké informace a nezbytné rady. Přemýšlej a vezmi si z nich, co sám uznáš za vhodné.“

Václav se pohodlně opřel v křesle a pozorně sledoval, jak Krušina křížuje komnatu a okamžik hledá čím začít.

„Sám dobře víš, že dohlížet v Hoře na královské právo nebude tvůj jediný úkol. Hora je panovníkova pokladnice, pilíř, je výlučně jeho... a to se určitým osobám moc nezamlouvá. Těm nejvyšším, ale i těm dole, těm, kteří by si přáli, aby ve městě rozhodovala jen a jen jejich vlastní samospráva. Ambiciózní a mocichtiví měšťané pohlíží vysoko. Jak by také ne, vidí to ve velkých městech říše i mnohých zdejších, umožňuje jim to jejich stále rostoucí majetek. S výkonem běžného městského práva, které si nad zlodějčky a jim podobnými budou zajisté vykonávat konšelé sami, ti mnoho starostí nenastane. To ostatní, co spadá přímo pod krále či jeho popravce, ale budeš muset řešit sám. Jsi vhodnou osobou, už jsem říkal, že král vybral velmi moudře. Jsi tvrdý, neúplatný, ale ne zaslepený, a necháváš si v hlavě místo i pro cit.“ Lichtenburk se odmlčel, přistoupil ke stolku a napil se z poháru. Václav mlčel, ale kolem úst mu pohrával nepatrný smutný úsměv.

„Nesměj se. Nemám na mysli nemístnou slitovnost, ale cit pro to, abys každý případ opravdu rozvážně posoudil a nejednal zbytečně tvrdě, neústupně a ukvapeně.“ Položil pohár, až víno málem

vyšpláchlo na desku stolku. „Ale to ti vůbec není podobné, že...,“ dodal trochu zlomyslně a Václavovi se v té chvíli v paměti jasně vynořila vzpomínka na jejich emotivní a sedmiletou rozkošem ukončenou výměnu názorů, když se Václav rozhodoval o tom, zdali má doprovázet svého tehdejšího pána a přítele, vévodu Jana Zhořeleckého, do Branibor, nebo, jak si přál Krušina, zůstat na Grabštejně u své mladé nemocné manželky Elišky. Neústupně tehdy zvolil první variantu, nebyla pro něj jiná povinnost, než doprovodit svého vévodu do kláštera Neuzelle, když se tam chtěl nejmladší Lucemburk vyrovnávat s pocitem nevědku a domnělé zrady svého královského bratra Václava. V polovině února však Donín podlehl vnitřní nejistotě a neklidu, ze služby vévodovi se uvolnil a spěchal se navrátit k manželce. Dorazil na Grabštejn pozdě.

Krušina pokračoval v chůzi a monologu: „I když vím, že mám mnohé zkušenosti, ostatně i na vašem rodovém panství, jak si vzpomínám, jsou doly, v Hoře si však na dohled nad horním právem musíš najít k ruce spolehlivou osobu, která tyto zákony přímo ovládá. Mají mnoho specifických rysů a velmi podrobných ustanovení. S tím ti musí pomoci vyškolená osoba přímo v montánním právu²⁴. Jinak bys brzy narazil a kutnohorští páni by to mohli proti tobě použít jako dobrou zbraň.“

„Král má přímo v Hoře, v úřadu Mince, svého oddaného člověka. Dělal na mě již od počátku dojem, že se vyzná dobře v tomhle světě. Předpisy pro majetkové i hrdelní právo má nepochybně dobře zvládnuté,“ pronesl Václav přemýšlivě. Lichtenburk mu upřeně pohlédl do očí, mlčel a čekal. Václav tedy pokračoval: „Znáš ho, již od počátku Václavova zajetí se jasně postavil na královu stranu. Petr Zmrzlík...“ Lichtenburk stiskl rty a pokýval hlavou: „Ano, znám ho. Je nepochybně králi věrný. Ale nemyslím, že by to pro tebe byl vhodný člověk. Nejenže jde o to, že právo v praxi nikdy nevykonával, ale hlavně Zmrzlík nikdy nebude druhým ve dvojici. Má na to a taky na to pomýšlí, aby šel výš. Král si ho cení a jistě už

pro něj chystá místo. Aby ho tak odměnil za jeho dosavadní služby, ale také aby jej dosadil tam, kde by to bylo výhodné a přínosné i pro království samo.“

Krušina dolil víno do obou pohárů a na okamžik zase usedl do svého křesla: „V Hoře je velmi schopný notarius a písař. Učil se i v Jihlavě u Jana z Gelnhausenu. Je zběhlý v právu a psaní, znalý latiny, němčiny. Dovede včas a na přání vyhotovit právní dokumenty v té nejlepší kvalitě. Dlouho se pohybuje i ve světě práva městského. V minulosti jsem s ním a jeho synem, který mimochodem nedávno také dokončil studium práv, komunikoval a využíval jeho služeb. Je schopný, diskrétní a neúplatný. Jakub Wolgemuth, ze staré norimberské rodiny. Uvažuj o tom a seznam se s ním. Jeho syn Matouš je taky velmi slibný.“

„To je určitě užitečná rada, děkuji. Je jasné, že kolem sebe musím vytvořit ochranný kruh nejen z těch, kteří ovládají umění zacházet s mečem...“

„To nepochybně,“ povzdechl si Krušina, ne bez hořkosti a téměř naléhavě se zadíval Václavovi do očí. „Vyzýval jsem tě k ostražitosti a teď ti řeknu proč... Nastupuješ po více než roce bezvládní královské moci na místo svého předchůdce. Byl jím, jak dobře víš, Endris Plimlin. Bezvýhradně věrný služebník krále. Zemřel náhle, pokud mám přesné zprávy, tak přímo v Zikmundem obležené Hoře, předposledního dne předloňského roku. Byla to smrt nečekaná a pro město samo velice rozhodující. Nepochybuju o tom, že se některým z konšelů ve městě s jeho odchodem ze scény velmi ulevilo. Plimlin by nikdy nepřistoupil na vyjednávání se samozvaným správcem země Zikmundem a na to, aby se městské brány otevřely. Dříve, pokud to ještě bylo možné, vyměňovali jsme si listy. Poslední můj list mu nesl velmi naléhavou a nesmírně tajnou zprávu...,“ bylo patrné, že na povrch klidný a chladný Krušina se svými vzpomínkami velmi rozrušil a řeč jej začala namáhat a zadýchávat, vytrvale však pokračoval:

„Získal jsem věrohodné informace, které jsem neodkladně musel předat Endrisovi.“

Ve slovech se Janovi začala odrážet i jeho zahořklost a pohrdání. „Vévoda Jošt, po dalším období toho svého vychytralého neúnavného pletichaření, zbytečného kolísání mezi rozkmotřenými stranami a zákulisního zasahování ve svůj vlastní prospěch, dospěl totiž k dalšímu obratu své přelétavé přízně. Nejspíš si už pomyslí, že i pro něj bude jakýkoli konec bezvlády lepší než žádný. Uchýlil se totiž k vyjednávání přímo s uherskými biskupy a pány. Svoji mazanost využil k tomu, aby přiměl Zikmunda k odchodu ze země jinými zbraněmi než svými. Tento diplomatický tah byl skvěle připravený a naprosto utajený. Všem, kdo usilovali o návrat krále Václava, by samozřejmě velmi prospěl. Velkým kladem pro jeho bezproblémové a rychlé realizování měla však být Zikmundem nedobyta Kutná Hora. Hora, kterou si Zikmund potřeboval nutně podrobit, aby z pokladnice mincovny získal stříbro na zaplacení vojska Pražanů, Kumánů a Uhrů. Dostatek financí, aby se mu podařilo uklidnit své uherské pány. Hned jsem poslal s instrukcemi nejspolehlivějšího posla k Endrisovi. I když dobře vím, že on by se jen tak nevzdal, chtěl jsem jej ještě v odporu jeho mužů na hradbách Hory podpořit. Musel vytrvat. Alespoň dva tři týdny a Zikmund by musel s nepořízenou rychle odtáhnout hasit své vlastní problémy do Uher,“ Krušina vydechl a zhluboka se napil.

Václav využil malé přestávky a poznamenal: „Endrisovo postavení nebylo určitě lehké. Celé okolí, od Kolína až k Čáslavi, už v té době vojska vyrabovala a měšťané nejsou zrovna odolní a spolehliví válečníci, když mají před sebou představu toho, jak by dopadly jejich domy a majetky, kdyby hradby padly. Jsem si jist, že mezi nimi byli a stále jsou i tací, co by skousli jakékoli ponížení, jen aby si uchránili střechu nad hlavou.“

„Já jsem ale přesvědčen, že Zikmund by Horu nedal vyrabovat a pobořit ani kdyby ji vojensky dobil. Pokud ho Bůh něčím štedře

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy Králův rychtář.

Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.